

Šalčininkų r. Turgelių Povilo Ksavero
Bžostovskio vidurinė mokykla

Povilas Ksaveras Bžostovskis
— Paulavos respublika

Projektas
2014

**Projekto idėjos ištakos
susijusios su šalia Turgelių
kaimo esančios Paulavos
istorija bei mokyklai
suteiktu Povilo Ksavero
Bžostovskio vardu...**

*Paul Xavier Cte Brzostowski,
heritier de Paulov Referendaire
du grand Duché
de Lituanie,
Chevalier de plusieurs
Ordres.*

Povilas Ksaveras Bžostovskis – LDK raštininkas, Stanislovo Augusto laikų Respublikos epochos valstiečių santykių reformatorius, mokslo mylėtojas, literatas, vertėjas, filantropas ir meno mecenatas, rašytojas, švietimo sistemos pradininkas, mokyklos valstiečių vaikams steigėjas, Turgelių parapijos klebonas, **Paulavos respublikos**

Buveš Paulavos dvaras

Buveš Paulavos dvaras

3. BUVISIO DVARO YARTAI

Paulavos dvaro griuvėsiai: centriniai vartai

5. BUVUSIO DVARO CĒNTRINIŅĀ, RŪMĀ, GRIUVĒŠĀI

19. BUV. DVARO RYTINĒS OFICINOS - ĢYV. NAMO ŠIAURĒS FASADAS 9

20. BUV. DVARO RYTINĖS OFICINOS - GYV. NAMO RYTŲ - VAKARŲ FAŠADAS

Paulavos dvaro griuvėsiai: rytinė oficina

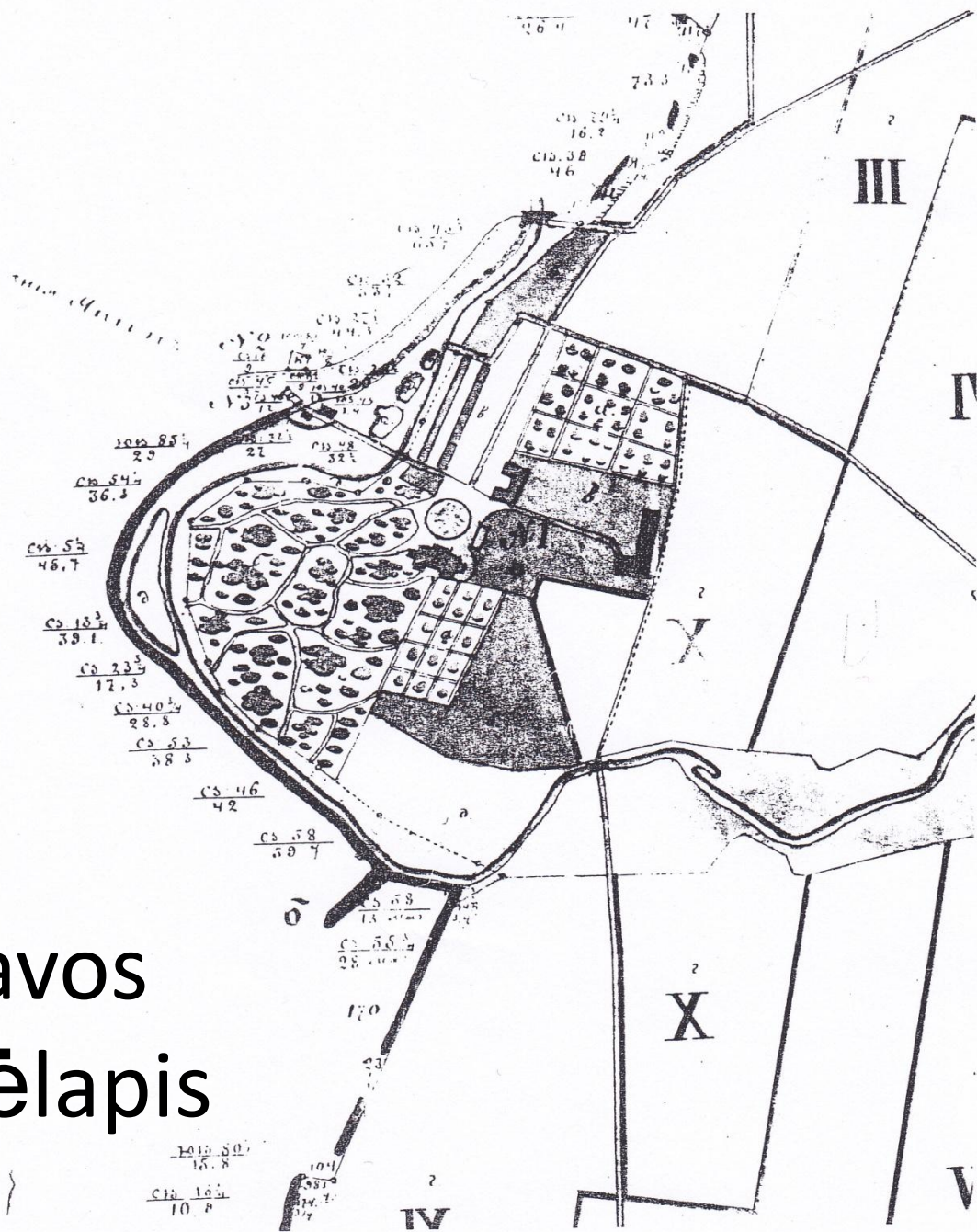

**„Senojo malūno
griuvėsiai“, 1998 m.
autorė Ana Krepšul**

Paulavos žemėlapis

← MERKINĒS DVARO SODYBOS,
VAD. PAVLOVO REŠPUBLIKA,
FRAGMENTAI

Paulava Šiandien

Turgelių Švč.
Mergelės
Marijos
Ėmimo į
dangų
bažnyčioje
saugomas
varpas su P. K.
Bžostovskio
inicialais

PAULAVOS VALSTIEČIŲ LAISVYBĖS AKTAS
1769 M. SEPTEBRYNIO 12 D. PAULAVOJE
DARINYS SUKURTO PRANCIŠKUS SMUGLEVIČIUS
Laisvės Akto originalas, 21,47 x 28,6 x 2,26

2011/09/12 15:46

1795 m. karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio iniciatyva sukurtas paveikslas *Laisvių suteikimas Paulavos valstiečiams 1769 metais*, autorius Pranciškus Smuglevičius

Paulavos
dvaro
griuvèsiuose
rasta rašalinė

Przyznanie Dokumentu Umownego czyli listawę dla Włosi Pawtowskiej, przepisana względem obowiązków w Jalicz, zachowac się powinni na Rzecz Onychże wydana, z onymże służyć przez pp. J. Pawła Ławera Brzostowskiego Referend. W. S. S. L. H. sponę, Dwunaj podpisana y gło twierdzeń.

1194

Roku Tysiąć Siemseth Dziewięćdziesiątego trzeciego miesiąca Sierpnia Dziewiętego Dnia

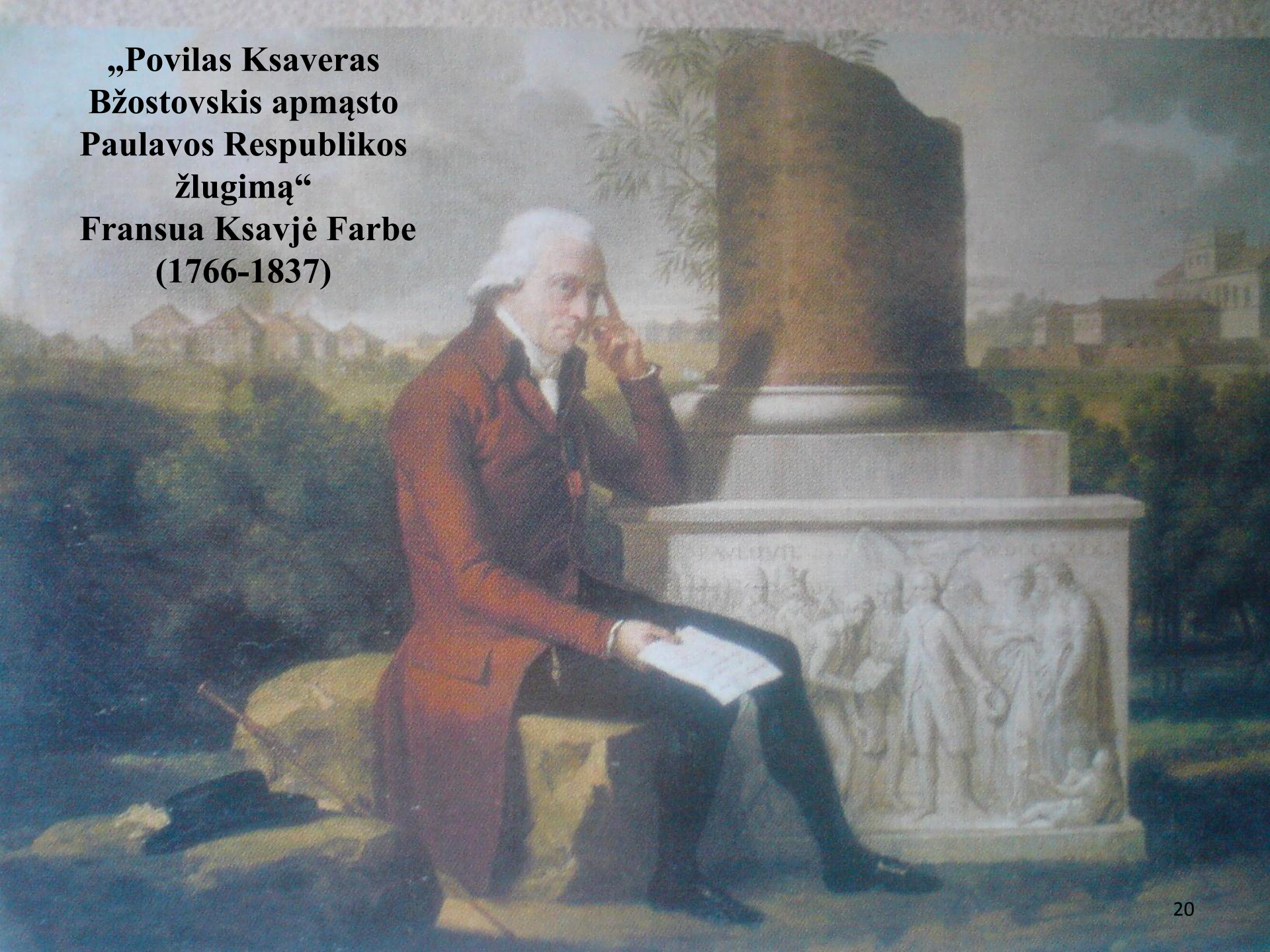
PRZED Aktaresi ziemskiemu wojewodztwa wileńskiego stawiając osobie s. w. J. Pawła Ławera Brzostowskiego Referendarza W. S. S. L. H. a pierwsi Pisarz W. S. S. L. H. y Kanonik Katedry wileńskiej, Oratorów s. Starostawa y Orta Białego Kawaler, Ziemi Pawtowskiej, y Wsiow dotychczas należących Wotokienniki, Gotaboszyczna, Matachowie, Ławtow, Baranowszczyzna, Lesno, Hollandia, Szary Grodek, Ławerow, Łamoyście, Dobra Nowina, Neiseli, Łamędzinki, Chreptowice, nazwanych, y innych Łasiankow, Szrabia, Pan, y Dzieci. Dokumentu umowy czyli listawę dla Włosi Pawtowskiej, przepisana, względem obowiązków w Jalicz zachowac się powinni na Rzecz Onychże wydana, y Onymże służyć, przedemną

Fortunatem Konczą Ziemskim Władztwa wileńskiego Regentem przyznat, y takowe przyznanie wedle przepisu Ławowa mia nowie Konstytucji Tysiąć Siemsetnego Szczęśliwego Cesarstwa Roku Szymon Konarajincey, w Protokołe zapisowym przyznany y kłoty kłoty własny swe, Regli stawieć dzit. Łodpisane, który Łod Łtowa w liży Ziemi w władztwa wileńskie spraw wie czystych wpisując Termi następniacem wyrazić stowy: — Potwierdzenie Włoty dla Włosiian Ziemi Pawtowskiej, Pawet Ławery Szrabia Brzostowskiego, pierwsi Pisarz W. S. S. L. H. y Kanonik Katedry wileńskiej, posledniey Referendarz W. S. S. L. H. Oratorów s. Starostawa y Orta Białego Kawaler, Ziemi Pawtowskiej, y do niego Wsiow należących, Wotokienniki, Gotaboszyczna, Matachowie, Ławtow, Baranowszczyzna, Lesno, Hollandia, Szary Grodek, Ławerow, Łamoyście, Dobra Nowina, Neiseli, Łamędzinki, Chreptowice nazwanych, y innych Łasiankow Pan, y Dzieci. — Czynię wiadomo wszystkim do tego należącym będzie, iż obowiązek w Roku Tysiącznym Siemsetnym Dziewięćdziesiątym Siemsetnym Dnia Dwudziestego Cesarstwa Lipska mądrości me wleż nazwana, w władztwie wileńskim potoziona, do której przykupisz wnie przyległe, y przezwaawszy ten Obromb Ziemi Pawtowskiej, w Roku Tysiąć Siemset Dziewięćdziesiątym Dziewięćdziesiątym Dnia Dziesiątego marca Dobrowolnie umowiona, y Włosiianami postanę

1769 m. kovo 10 d. P. K. Bžostovskio parašyti Paulavos respublikos

**„Povilas Ksaveras
Bžostovskis apmąsto
Paulavos Respublikos
žlugimą“
Fransua Ksavjė Farbe
(1766-1837)**

1772 m. P. K. Bžostovskis vadovaudamasis „Turgelių miestelio gyventojų nuostatų“ 4 punktu įsteigia viešąją pradinę mokyklą Turgelių gyventojams.

Įstavy Stovsuiacsiu do dobrego porzadku y
powinnosci Osiadtych Ludzi w Miasteczku
Turgielach y w Tolwaruku Wiktoryzki nazwa
ne w Woicwudztwie Witonskim lezacych y do
Plebaniy Turgielskiej nalezacych przepisane
w Roku Trziaszczym Swym setnym Siedym
dziesiatym Wlodym.

Na dobrych Ludziach y namiodmionnych
Prawach uszczysliwione rzadow pologa.

1. Staranie nappierwsze stworzenia rozumnego jest, aby znal
Stworca kochal go ze uszalpacy Dufy y sil swoich czic u
ne y chwatal Onomu oddawac wo dni Niedzielne y urazycie na
czosc Pora ustanowione w Kosciolo bywat od robot wstrzymat
sie, Wlodym kochal oraz przykazania Pralio y Kosciolne
Zachowywat.
2. Gdy od ktorzyk Siema nicukontentowana appellowal do
Samogo Pana zaube ledzie mogla, ustanowias sie, Stane St.
Ekonom Wiktoryzki, ktorogo wyzywy ledzie do Plebaniy, nalcia
y sluchat y szanowac powinn iaku Dobre, z ramienia Panilogo
pralozona, zde Woyt Turgielski, St. Podwoyski Wiktoryzki
Pierwszy to scil St. Ekonom Dozypa, forowal ledzie form zab ra
dpe tykles beda mogli.
3. Kazdy z Gospodarzow powinnen miec Czuple z wierzchem gra
naboyum baranom Czarzym oblozona, y Dwidz dlyga, naboiu tryz,
Wlodyy Obowiazam sa, Druwetow Swosch y tranie ochrania, wo dni
za swiatczno po nabozestwie trybu Ledniolskiego kazdy Gospodarz
uzy sie obowiazany ledzie. C. Rok zas raz dwa wize sie, do se
na wyznaczonym popie y rowniza ledzie.
4. Koby z Gruby niewiadomosci wo do wazy, y Obcyziow statuy wy
mie mogli, Wlodyy Gospodarze zbrze sil, powinn na miacie ka
batorze, Koby sie Dwieci sztatc usyt.
5. Im kacie Slody Kazdy Gospodarz selma, pora przed Domem swoim
miec powinnen naczynie z woda, dla przylugio ugazczenia, iscliboy
gacie Gyon uazczol.

6. w Domach Swoich powinni beda, komoy murowane nad dach
Cinna uszczelniaj laka ugrazial.
7. Kazdy Gospodarz powinn miec Gyni rownowy.
8. Jolyby Ktory wieck, uzywy powinn dobitac usilnego stamona u
toparnu zhyga.
9. Polatki do Starbu Rzecz, popolnoy wczemio uzywy oddawac roina,
uobowiazlu.
10. Kazdy Gospodarz, w Turgielach mieklaycy na put wlozcu, obowia
zany jest robi na Jyzicu z czym Dwor (zsc dni dwa, Maia)
przytym na Rok dni cztery w Tolwaruku Wiktoryzkiach Sianozu
zprazie, Ona wo rok stych led^o pize oddawai.
11. Pociarowci w Tolwaruku Wiktoryzkiach mieklaycy z put wlozcu
stych led^o Dwadziecia cztery, wo rok stane Dworowi maia, do
dziesz dni stuzic na Rok do Wilna, od bywai, a jolyby Ktory
miedyt, lub Dwor niepotrzebowal, za kazda, droge stych led^o
tryz, zaplatci ledzie powinn, przytym Dworowi Swanasic na Rok
od stuzyc kazdy ma, to jest, do Wozina zbrze lub siana dni tryz,
do Grama tryz dni, do Lwowa stze dni po dwie Ody. Dostgo dni
do kur dwoie, iaku dwadziecia do Dworu oddawai maia;
12. Ciagle w Tolwaruku Wiktoryzkiach mieklaycy na put wlozcu,
na Jyzicu maia, robi Dworowi dni tryz, tym sposobem dte
stuzyna z czym Dwor (zsc dni dwa, Kobieta stze seden.
13. Na panstyczne do Dworu powinn wyzywy przychodzic o samym rok
dpe Janca, a z panstyczny schodzic ozachowcie.
14. Do naprawienia Probol Mostow, starych y nowych robicma wy
wozemc na me Dzywa uzywy Gospodarze obowiazani sa;
15. Powinnosci wyzywy Oprisanc, maia sie tykles sciage do put
Wlady gowatu Koby zas wiecy tryzmat tabowu pta
ie czli Panstyczne od bywai ma w proporcya stosci
gowatu.
16. Przyptacemu Czynu Kazdy z Gospodarzow do Kwartow
powy tryz, na Cypens papieru, Termin zas oddawama Cyn
now wyznacza sie cety czu postawty od Swietcy Michalcy,
sz do do Swietcy Marcy.
17. To Ustawy azby byly od kazdego wyznamiestam publicz
chowanu Wolanowoy Woyt Turgielski y Podwoyski Wiktoryzki pid
mie postrozne powinn, y Dworow, z wierzchembi danozel, ktora
nad ugrazdzaciami uszye wladzy Sobie powozony.

Pradinė mokykla Turgeliuose (1918-1920)

Pirmieji abiturientai, 1957 m.

**Turgelių vidurinės mokyklos pastatas,
1969 m. spalio mėn. 29 d.**

1998 m. lapkričio mėn. 27 d.
Turgelių vidurinei mokyklai
suteiktas Povilo Ksavero
Bžostovskio vardas.

Povilo Ksavero Bžostovskio vidurinėje mokykloje įkurtas kraštotyros muziejus

Muziejus šandien

2010/10/21

**2014 m. Turgelių Povilo Ksavero
Bžostovskio vidurinės mokyklos
direktorė Lucija Jurgelevič kartu su
bendraautorėmis žurnaliste Aurelija
Arlauskiene (knygos sudarytoja) ir
istorike Ramune Šmigelskyte-Stukiene
išleidžia įspūdingą knygą
*Povilas Ksaveras Bžostovskis –
Paulavos respublika.***

POVILAS KSAVERAS
BŽOSTOVSKIS

PAULAVOS
RESPUBLIKA

POVILAS KSAVERAS
BŽOSTOVSKIS

PAULAVOS
RESPUBLIKA

Siekiant minėtą leidinį pristatyti visuomenei bei kuo plačiau skleisti žinią apie Turgelių Povilo Ksavero Bžostovskio vidurinės mokyklos globėją pradedamas vykdyti bendruomeniškiausias 2014 m. mokyklos projektas „*Povilas Ksaveras Bžostovskis – Paulavos respublika*“.

Turgeliai

Pirmasis projekto etapas
(Vilniaus Rotušėje):

**2014 m. sausio mėn. 21 d. Turgelių
Povilo Ksavero Bžostovskio
vidurinės mokyklos 11-12 kl.
mokiniai, tėvai ir nemaža dalis
pedagogų dalyvauja bei padeda
organizuoti iškilmingas knygos
sutiktuves Vilniaus Rotušėje.**

Knygos autorės

**Rūmų damomis
ir kavalieriais
virtę Turgelių
Povilo Ksavero
Bžostovskio
vidurinės
mokyklos
mokiniai
pasitinka
svečius.**

Polonezas.....

Pirmasis projekto etapas (mokykloje):

nuo 2014 m. sausio mėn. 25 d.

Turgelių Povilo Ksavero Bžostovskio vidurinės mokyklos bibliotekoje veikia paroda, skirta knygai *Povilas Ksaveras Bžostovskis – Paulavos respublika* bei jos autorėms, su kuria gali susipažinti visa mokyklos ir kaimo bendruomenė.

The display board is divided into several sections. On the left, there are photos of a group of people and a portrait of a woman. The middle section contains a portrait of a woman and a photo of a group of people. The right section features a large photo of a stone archway, a smaller photo of a building, and a circular portrait of a man. Text columns are interspersed between the images.

The table displays several items:

- An open book on the left showing text.
- A small potted plant with red flowers in the center.
- Another open book next to the plant, showing a landscape image on its cover.
- A closed book on the right with a red cover, titled "POVILAS KSAVERAS BZOSTOVSKIS PAULAVOS RESPUBLIKA".

Labels on the table include:

- "ALFABETINIS" on the left side.
- "KATALOGAS" in the center.
- A small label on the right side with text: "11. Pavilavas, 10. Lietuvos Respublika, 2012 m."

Antrasis projekto etapas:

2014 m. vasario mėn. 23 d.
Litexpo, Lietuvos parodų ir kongresų centre, Vilniaus knygų mugės metu Turgelių Povilo Ksavero Bžostovskio vidurinės mokyklos mokytojų ir didžiosios dalies 6-10 kl. mokinių paruoštų dviejų spektaklių „*Paulavos istorija*“ (lietuvių kalba) ir „*Švietimas Paulavoje*“ (lenkų kalba) premjera.

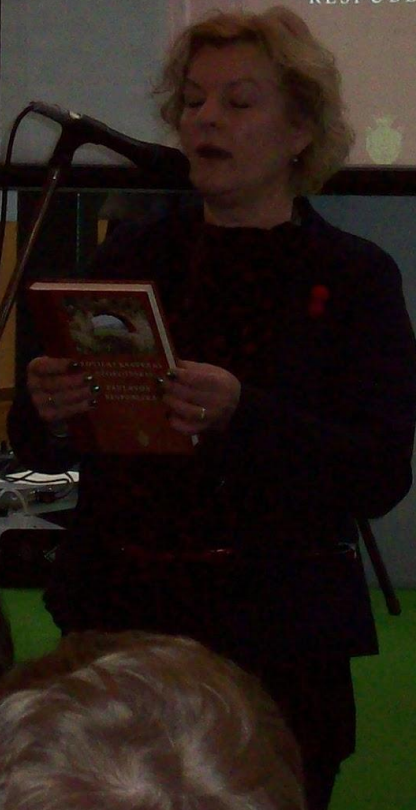

POVILAS KSAVERAS
BŽOSTOVSKIS
PAULAVOS
RESPUBLIKA

DAMAS

„Paulavos istorija“

POVI
B

AS

TYDA

POVILAS KSAVERAS
BZOSTOVSKIS
PAULAVOS
RESPUBLIKA

GU
YDAMAS

Povilas Ksaveras Bžostovskis – LDK rašytojas, Augusto laikų Respublikos epochos valstiečių mokslo mylėtojas, literatas, vertėjas, filantropas, rašytojas, švietimo sistemos pradininkas, vaikams steigėjas, Turgelių mokyklos įkūrėjas.

 AUGU SKAITYDAMAS

ulino griuvėsiai“,
998 m.

IA

U
ITYDAMAS

Duqësi Shtetëror
Mbrojtës
Emblema e
Detyrës
Nëse të
shprehim
qëllimet
të
nacionit

YDAMAS

Povilo Kovero Ežstovsko v
mškloje kartas

„Švietimas Paulavoje“

Povilas Ksaveras Bžostovskis – LDK, Augusto laikų Respublikos pirmosios valstybinės mokslo myletojas, literatūros vertėjas, rašytojas, švietimo sistemos vaikams steigėjas.

MAS

MAS

MAS

AUGU
SKAITYDAMAS

PAULAVOS RESPUBLIKA

3.05

Trečiasis projekto etapas:

2014 m. kovo mėn. 11 d.

Turgelių Kultūros centre, minint
Kovo 11-ąją, kartu su specialia
įžangine dalimi spektaklis
„Paulavos istorija“ pristatomas
Turgelių kaimo bendruomenei.

KOVO 11

Organizatoriai džiaugiasi ir didžiuojasi, kad išties įspūdingas įvairių projekto veiklų dalyvių skaičius galėjo plačiau susipažinti su iškilium Lietuvos istorijos faktu – Paulavos respublika ir jos įkūrėju Povilu Ksaveru Bžostovskiu.

**Nuoširdžiai dėkojame visiems
dalyvavusiems, palaikiusiems ir
tiesiog nelikusiems abejingais.**

Ačiū!

***Ateis metas,
kai nuverstos prietarų
statulos leis garbinti tavo
vardą.***

***Stokis dabar išvien su
Chreptavičiumi ir Zamoiskiu,
kuriuos žmonija užkels ant
amžinųjų altoriaus!***

(Juzef Vybicki „Keliautojas Pavlove“, 1773)